

A kísérő nélküli kiskorú menedékkérők korának megállapítása során érvényesülő alapelvek vizsgálata

Takács Nikolett

Miskolci Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi Tanszék

e-mail: t.niki88 @ freemail.hu

Absztrakt

A kiskorúakat érintő menekültügyi eljárás folyamán az 1989.évi gyermekjogi egyezményben foglalt, a gyermek mindenképp felett álló érdeke, mint alapelv nélkülözhetetlen, hogy érvényre jusson. Ennek az elvnek a kormegállapítás során is szükséges érvényesülnie. Emellett megjelenik a kétség esetén a kérelmező javára elv, vagyis amennyiben nem állapítható meg pontosan a kérelmező életkora, az esetben azt szükséges elfogadni, hogy ő kiskorú. Főként ezen elv gyakorlati érvényesülése tekintetében hoz példákat a szerző különböző államok joggyakorlatából, s igyekszik következtetéseket levonni az elvek jövőjére nézve, valamint példamutató gyakorlatot találni, mely más jogrendszerek számára is alkalmazhatóvá válhat. Mindemellett különös figyelmet fordít azokra a gyakorlati megfontolásokra, melyek egy nemzetközileg elfogadott sztenderd részeként iránymutatóvá válhatnak a kormegállapítás területén.

Kulcsszavak: kísérő nélküli kiskorúak, kormegállapítás, menekültügy

1. BEVEZETÉS

A Közel-Kelet és Afrika államai után, 2015-ben Európát is elérő, s mindmáig tartó migrációs válság következtében jelen sorok írásakor több, mint 65 millió lakóhelyét elhagyni kényszerült személyt tartanak számon világszerte. A világ menekültjeinek több mint fele gyermek s közülük számos kísérő nélküli kiskorú,¹ akik igyekeznek a nyugodt élet reményében egy békés ország védelmébe jutni, mivel állampolgárság szerinti államuk már nem képes biztosítani számukra az alapvető emberi jogok érvényesülését, s a zavartalan mindennapi életvitelt. Ennek következtében számos személy itt, Európában szeretne békére lelni és emberhez méltó életet élni, távol az otthonukban uralkodó káosz és gyakran polgárháborús viszonyok veszélyeitől. E vonatkozásban, a kiskorúak tekintetében külön figyelmet

---

¹ A UNHCR adatai szerint 2015-ben 98.400 kísérő nélküli, vagy szüleitől elszakított gyermek kérelmezte menekültkénti elismerését, mely 2006 óta a legmagasabb adatokat jelenti. UNHCR, *Global Trends, Forced displacement in 2015*, online elérhető: <http://www.unhcr.org/statistics/unherstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html>.

szükséges fordítani a gyermek-specifikus migrációt kiváltó indokokra, mint a családtag általi üldöztetés, a gyermekkatonaság és a gyermekkereskedelem.² A kísérő nélküli kiskorúak útjuk során, vagy már annak kezdetekor elszakadtak szüleiktől, rokonaiktól, s a menekülési útvonalat egyedül, némely esetben a többi menekülő gondoskodására támaszkodva, számtalanszor viszont kizárólag magukra számítva teszik meg. Ezek az utak azonban számos veszélyhelyzettel járnak.

Nem csupán a szülői felügyelet hiánya, vagy a fáradalmak, hanem az útközben előforduló emberrablások is veszélyt jelentenek. Számos terrorista csoport váltságdíj követelése mellett embertelen, megalázó körülmények között tart fogva és kényszerít munkára a sivatag közepén embereket, akiket csupán a megfelelő váltságdíj megfizetése után engednek szabadon. Pénz hiányában évente több ezren borzasztó kínok között veszítik életüket.³ Azonban nem csupán a szárazföldi, hanem a tengeri útvonal választása is kifejezetten veszélyes, hiszen statisztikai adatok bizonyítják, hogy 2015 szeptembere óta naponta átlagosan két gyermek vesztette életét a nyílt tengeren a migránsokat csempésző felszeretlen, alkalmatlan hajók szerencsétlenségei következtében.⁴ Számos család azért indítja útnak kísérő nélkül a kiskorúakat, jellemzően fiúkat, mivel pénz hiányában a család nem tudja elhagyni az országot, s ők a legegészségesebbek, így azt remélik, sikeresen teszik meg a hosszú utat egy békés országba, ahol már akár a család egyesítés lehetőségével segíteni tudnak az otthon maradtakon, vagy pedig munkába állás után megfelelő összeget tudnak hazaküldeni a családnak a kilátástalan helyzetből való kijutáshoz. Azonban ezek a kiskorúak, nem csupán a jogrendszereken kívül előforduló nehézségekkel kell, hogy megküzdjenek, hanem sajnos olyan helyzetekkel is, melyet az egyébként nemzetközi emberi jogi egyezményeknek részes államai nem tudnak megfelelően kezelni, mint például a tömeges beáramlás okozta túlterheltséget.

Ennek következtében a menekültügyi rendszerek nem megfelelően működnek. Kiváltképpen az Európai Unió (*továbbiakban: EU*) határállamaiban, mint Görögország vagy Olaszország, de ide sorolhatjuk a tranzitállamként szereplő Magyarországot, vagy a népszerű célországot, Németországot is. A túlterheltség hatásai tükröződnek többek között a kísérő nélküli kiskorúak kormegállapítási vizsgálataiban. Azonban kimondottan nem csupán erre vezethetőek vissza az itt

---

²Az 1989.évi gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött 6-os számú kommentár (2005) para. 74.

³ UNHCR, *Smuggling and trafficking from the East and Horn of Africa*, online elérhető: https://www.unodc.org/documents/congress/workshops/UNHCR-Smuggling_and_Trafficking-Progress_Report-screen-final.pdf.

⁴ UN, Committee on the Rights of Persons with Disabilities (2015), *Concluding observations on the initial report of the European Union*, CRPD/C/EU/CO/1, 4 September 2015, para. 11.

felmerülő eltérések, mivel a különböző metódusok alkalmazásai alapvető eltérést hordoznak magukban. Ezeket igyekszem dolgozatomban részletekbe menően, egészen a kezdetektől kifejteni, mivel a problematikus pontok már a kérelmezők első regisztrációjakor felmerülnek. Az újonnan kialakított tranzitónák felkészültsége, s felszereltsége legtöbbször nem megfelelő. Nincs elég szálláshely, s nincs elég tisztálkodási lehetőség, kornak, nemnek megfelelő elhelyezés. Itt sem különítik el a kiskorúakat a felnőttektől, s később is megtörténik, hogy az életkoruknak megfelelő gyermekelhelyezésre szolgáló intézmény helyett – többször a helytelen kormegállapítás következtében – felnőttekkel együtt őrizetbe kerülnek, amely a kiskorúak értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését nagymértékben rossz irányba terelheti. Ezen esetekben a gyermekek mindenek felett álló érdeke is sérelmet szenved. Számos esetre azonban a nemzetközi dokumentumok a kormegállapítás terén is többletgaranciákat biztosítanak, s a gyermekek érdekeinek érvényesülése érdekében szükséges, hogy a hatóságok a jogalkalmazás során is lehetővé tegyék a garanciák érvényre jutását. A kiskorúak esetében tehát nagy szükség van a megfelelő szakértelem biztosítására, hogy már a menekültügyi eljárás legkorábbi szakaszában azonosításra kerüljenek azok a kérelmezők, akik ehhez a különösen sérülékeny csoporthoz tartoznak, hiszen ez növeli a kérelmező ügyének körülményeinek feltárásának eredményességét, valamint azt, hogy aki valóban nemzetközi védelemre szorul, az részesüljön is abban. Másrészt, hogy hatékonyan zárjanak ki olyanokat ebből a körből, akik abból igyekeznek előnyt származtatni, hogy kiskorúnak vallják magukat. Így elősegítve, hogy a hatóságok a későbbiekben már csupán azokra koncentrálják gyermekvédelemben szakértő kapacitásaikat, amely körben ez teljesen szükséges.

2. KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK KÖRE, KORMEGÁLLAPÍTÁS SZÜKSÉGSÉGE

Az 1951. évi menekültek jogállásáról szóló genfi egyezmény kimondja, hogy kiket tekint menekültnek:

„Az Egyezmény alkalmazásában a „menekült” fogalma alkalmazandó minden olyan személyre, aki:

(1) Menekültnek minősült az 1926. május 12-i és 1928. június 30-i Megállapodások, vagy az 1933. október 28-i és az 1938. február 10-i Egyezmények, az 1939. szeptember 14-i Jegyzőkönyv, vagy a Nemzetközi Menekültügyi Szervezet Alapokmánya szerint;

A Nemzetközi Menekültügyi Szervezet fennállása idején hozott, e jogosultságot el nem ismerő határozata nem zárja ki a menekült státusz megadását olyan személyeknek, akik megfelelnek az e rész 2. bekezdésében foglalt feltételeknek.

(2) Aki 1951. január 1. előtt történt események következtében faji, vallási okok, nemzeti hovatarozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkezve és korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem akar oda visszatérni.”

Tekintve azonban, hogy az egyezmény hatályba lépése óta is számos olyan szituáció alakult ki, mely menekülésre kényszerítette az érintett lakosság jelentős részét, így 1967-ben a 2198. (XXI) számú határozatban az ENSZ közgyűlése elfogadta az egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvében az időbeli hatály kiszélesítését. Már nem csupán az 1950 előtt történt események következtében üldözötté váltak minősülnek menekültnek, hanem az ez utáni eseményeket elszenvedők is.

A fent említett dokumentum azonban nem tartalmaz külön rendelkezéseket a kísérő nélküli kiskorúakra nézve. Először 1997-ben, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának (továbbiakban: UNHCR) iránymutatásaiban kerül meghatározásra eme kategória:

„az a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy- kivéve, hogyha a rá alkalmazandó jog alapján a nagykorúságot már korábban elérte - aki szüleitől elszakadt, s jogszabály vagy szokás alapján felügyeletéért felelős nagykorú személy felügyelete alatt nem áll.”

Ez a dokumentum emeli ki azt is, hogy a kiskorúak esetén a kormegállapítást nem lehet csupán a külső megjelenésre alapozni, hanem a pszichológiai érettséget is szükséges figyelembe venni. Ez a gyakorlatban azt jelentheti, hogy nem tartja elegendőnek pusztán orvosi vizsgálatokkal, mint például kulcscontröntgennel történő kormegállapítást, sem az orvos, vagy az ügyintéző általi “ránézésre” történő becslést, hanem szükségesnek találja a kérelmezővel való személyes meghallgatás lefolytatását is annak érdekében, hogy a korábbi életkörülményeire is fény derüljön, melyekből – az orvosi eszközökkel egyetemben – egészen pontosan meg lehet állapítani az életkort. Továbbá megfogalmazza a dokumentum, hogy amennyiben a kormegállapítás ellenére sem bizonyos az életkor, abban az esetben a kérelmező szava lesz az irányadó, vagyis kétség esetén a kérelmező javára kell a döntést meghozni. A kísérő nélküli kiskorúak esetére irányadó többletgaranciákat a *gyermekek jogairól szóló 1989.évi New York-i egyezményben (továbbiakban: gyermekjogi egyezmény)* találunk, melynek 22 (1) bekezdése kimondja, hogy

„Az Egyezményben részes államok megteszik a megfelelő intézkedéseket, hogy az a gyermek, aki akár egymagában, akár apjával és anyjával vagy bár-

mely más személlyel együtt az erre vonatkozó nemzetközi vagy hazai szabályok és eljárások értelmében menekült helyzetének elismerését kéri vagy menekültnek tekintendő, megkapja az Egyezményben és más emberi jogokkal kapcsolatos vagy humanitárius jellegű egyéb nemzetközi okmányokban, amelyekben az említett államok részesek, elismert jogok élvezetéhez szükséges védelmet és humanitárius támogatást.”

Ebből a célból az Egyezményben részes államok, amennyiben szükségesnek tartják, együttműködnek az Egyesült Nemzetek Szervezetének és az Egyesült Nemzetek Szervezetével kapcsolatban álló egyéb kormányközi és nem kormányközi szervezetekkel azokban az erőfeszítéseiben, amelyek arra irányulnak, hogy az ilyen helyzetben lévő gyermekeket védjék és segítsék, továbbá arra, hogy bármely menekült gyermek szüleit vagy más családtagjait felkutassák a családjegyesítéshez szükséges adatok megszerzése céljából. Ha sem az apát, sem az anyát vagy bármely más családtagot sem sikerül megtalálni, akkor az Egyezményben lefektetett elvek szerint a gyermeket ugyanabban a védelemben kell részesíteni, mint bármely más, a családi környezetétől bármely okból véglegesen vagy ideiglenesen megfosztott gyermeket.”⁵

A gyermekjogi egyezményben kifejtettek hangsúlyozza a későbbiekben a *Parliamentary Assembly of the Council of Europe* (továbbiakban: *PACE*) a 2011-ben megjelent ajánlásában,⁶ nevezetesen, hogy e kérelmezőket elsősorban kiskorúként, nem pedig migránsként kell kezelni. Ezen felül alapvető biztosítékként emeli ki a kormegállapítás kérdéskörében, hogy független hatóság végezze azt, tehát ez is alátámasztja, hogy nem történhet meg az, hogy csupán az adott ügyvel foglalkozó ügyintéző feltételezése kerüljön megfogalmazásra az eljárás során.

A gyermekjogi egyezmény lényegében négy alapvető állít fel: diszkriminációmentesség, az élethez, túléléshez és fejlődéshez való jog, a gyermekek mindeinek felett álló érdeke, valamint a gyermek nézeteinek tiszteletben tartása.

A gyermekek mindenképp felett álló érdeke elv az Egyezményhez fűzött 6-os számú kommentárban is megjelenik, mely alapvetően a Kísérő nélküli, vagy családjuktól elszakított gyermekek származási országukon kívüli bánásmódjáról szól.

Ebben a dokumentumban említésre kerül, hogy a kísérő nélküli gyermekek számára minden esetben térítésmentesen biztosítani szükséges a jogi képviselővel való kapcsolat felvételét, fenntartását, továbbá azt, hogy lehetőleg soron kívül intézzék az adott ügyet.⁷ Rögzíti továbbá, hogy kétség esetén a kérelmező javára kell

---

⁵ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

⁶ PACE, *Unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return*, 1810, (2011).

⁷ Convention on the rights of the child, General comment no.6 (2005) para.69,70.

meghozni a döntést, tehát ez esetben kiskorúnak kell tekinteni őt. Ez az elv irányadó a kormegállapítás tekintetében is, melynek során alapvetően többféle módszert alkalmaznak, viszont amennyiben kétség merül fel, azt kell elfogadni, hogy a gyermek kiskorú, s az ennek alapján szükséges eljárást kell alkalmazni.

A továbbiakban ez a dokumentum is kiemeli, hogy a gyermekek menekültstátuszának meghatározásakor szükséges kiemelt figyelmet fordítani a gyermekspecifikus üldöztetési okokra, mint a családtag általi üldöztetés, a gyermekkatonaság, illetve a gyermekkereskedelem.⁸

Ezen felül hangsúlyozza a Gyermekjogi Bizottság a gyermekekkel foglalkozó hivatalnokok szakképzettségének fontosságát, vagyis, hogy mind a nemzetközi, mind a menekültjogot képesek legyenek gyermekekre irányadóan alkalmazni.⁹

Időnként olyan kivételes ügyekkel is találkozhatnak az ügyintézők, melyekben a 18 év felettiek esetén is a gyermekekre irányadó szabályokat szükséges alkalmazni, mivel az üldöztetés következtében az adott kérelmező szellemi fejlettsége gyermeki szinten maradt. Ezért is kifejezetten lényeges, hogy a kormegállapítás minden esetben a korcsoport sajátosságainak figyelembe vételével történjen.

Minden esetben létfontosságú a gyermek tájékoztatása a kormegállapítás tényéről, annak folyamatáról, valamint céljáról. Szükséges, hogy mindez egy általa érthető nyelven történjen, mivel ez biztosítja a kérelmező számára, hogy ellenvetéssel tudjon élni. Továbbá különösen fontos, hogy egy képesített gondviselőt kijelöljenek, aki az eljárás lefolytatása során a gyermek érdekeit megfelelően tudja képviselni a hatóságok előtt.¹⁰

Európai Unió szinten, már az EU egyik alapvető dokumentumában, az EU Működéséről szóló szerződésben megtaláljuk azt a kulcsfontosságú rendelkezést, mely szerint az EU menekültügyi politikájának kialakítása során figyelemmel kell, hogy legyen és be kell, hogy tartsa a menekültjog alapjait képező 1951-es genfi menekültügyi egyezmény, valamint az 1967-es kiegészítő jegyzőkönyv szabályait.¹¹

---

⁸ CRC GC no.6 (2005), para 74.

⁹ CRC GC no.6 (2005), para.75.

¹⁰ SMITH, TERRY – BROWNLEES, LAURA, *Unicef, Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, New York, 2011, április.

¹¹ (1) Az Unió közös menekültügyi, kiegészítő és ideiglenes védelem nyújtására vonatkozó politikát alakít azzal a céllal, hogy a nemzetközi védelmet igénylő harmadik országbeli állampolgárok mindegyike számára megfelelő jogállást kínáljon és biztosítsa a visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartását. E politikának összhangban kell lennie a menekültek jogállásáról szóló, 1951. július 28-ai genfi egyezménnyel és az 1967. január 31-ei jegyzőkönyvvel, valamint az egyéb vonatkozó szerződésekkel. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:12012E/TXT>

EU szinten, a nemzetközi dokumentumokban foglaltakat az Eljárási irányelv¹² fogalmazza meg, s ez az egyetlen közösségi dokumentum, mely a kormegállapítás kérdéskörét is megemlíti. Ez ugyan szabad kezet ad a tagállamoknak abban, hogy mely módszereket alkalmazzák, viszont előírja, hogy az eljárás során melyek azok az alapvető elvek, melyeket minden esetben szükséges tiszteletben tartani: térítésmentesen biztosítsanak a kérelmezők számára mind a jogaikról, mind az eljárás rendjéről tájékoztatást, jelöljenek ki számára képviselőt, folytassanak személyes interjúkat, melyek történjenek egy szakképzett ügyintéző bevonásával, alapvetően feltételezzék azt, hogy a kérelmező kiskorú, ezt igyekezzenek bizonyítani, a legkevesebb sérelemmel járó módszereket alkalmazzák, és önkéntes beleegyező nyilatkozat alapján járjanak el. Annak megállapítását, hogy a kérelmező nem kiskorú, nem lehet kizárólagosan arra alapozni, hogy nem egyezik bele a kormegállapítás orvosi vizsgálatok alapján történő lefolytatásába, mindemellett a gyermekek mindenek felett álló érdekének szem előtt tartását is előírja az irányelv. 25. Cikke külön foglalkozik a kísérő nélküli kiskorúak részére biztosított garanciákkal. A kormeghatározási vizsgálat tekintetében megengedő szövegrészt alkalmaz arra nézve, hogy orvosi vizsgálatot is igénybe vehetnek a tagállami hatóságok a kormeghatározás tekintetében,¹³ vagyis nem egyedüli, kizárólagos eszközként írja ezt elő, tehát lehetőséget teremt arra, hogy akár erre kifejezetten szakképesítéssel rendelkező szociális dolgozók végezzék el a kérelmező meghallgatását, s igyekezzenek feltárni az életútját.

Más részről szemlélve a helyzetet, azt is magában rejti ez a fordulat, hogy csak az az ügyintéző fogja néhány kérdés, s főként ránézés alapján be kategorizálni a kérelmezőt, akihez az adott ügy került, tehát nem erre a területre szakosodott személy foglalkozik az ügygel. Tekintve azonban a jogforrás természetét, az irányelv csupán az elérendő célt jelöli ki a tagállamok számára, s a tagállam maga válogatja meg az eszközöket, melyek segítségével igyekszik elérni ezeket, tehát a tényleges jogalkalmazási gyakorlat jelentős mértékben múlik az adott állam hivatali apparátusán, valamint az adott tagállam belső szabályozási rendszerén.

---

¹² Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU Irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról (átdolgozás), Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 180/60.

¹³ Uo. 25.Cikk (5) bekezdés.

3. AZ EGYSÉGESSÉG IGÉNYE

Számos területen, így a menekültjog esetében is felmerült az igény a jogegységesítésre annak érdekében, hogy minden tagállamban megegyező eljárás alapján történjen a menekültkérelmek elbírálása, az ún. „asylum-shopping”¹⁴ jelenség felszámolhatóvá váljon, és az aránytalan tehereloszlás megszűnjön. Ezt szorgalmazza az *Európai Bizottság (továbbiakban: EB)* a 2016. júniusi javaslatában, melyben a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös szabályokról szóló 2013/32/EU irányelv helyett egy új jogi instrumentum hatályba léptetése mellett érvel. Ez a lépés már rendelet formájában manifesztálódna, vagyis ennek értelmében már nem lenne eltérés a nemzeti jogok között a menekültügyi eljárásra irányadóan, mivel a rendelet, mint uniós jogi aktus közvetlenül alkalmazandóvá válik minden tagállamban, vagyis nem alkothatnának eltérő átültető jogszabályokat a tagállamok.

A javaslatban az EB már az alapvetésben kiemeli, hogy szükséges biztosítani a különösen sérülékeny csoportba tartozó, kísérő nélküli kiskorú menedékkérők speciális eljárási igényeinek megfelelő eljárási lépéseket, melyeket lényegében egy sokrétűbb, részletesebb szabályozással lehetne megvalósítani. Ez célravezető, mivel a jelenlegi irányelvek vonatkozó részei főként csupán általánosságban szólnak a kísérő nélküli kiskorúakkal való bánásmódról, tehát ebből fakad az is, hogy a kormegállapításról – melyről az eljárási irányelvben találunk szabályokat – a metódusok meghatározása nem történik meg. Alapvetően ezek a metódusok orvosi jellegűek, számos szemszögből vizsgálatra kerültek már, s megállapításra kerültek a leghatékonyabb, s a legkevésbé invazív módszerek. Ezért is lenne szükséges ezek közül meghatározni azokat, melyeket a tagállamok alkalmazhatnak, mivel így kiküszöbölhetővé válna a kevésbé effektív módszerek alkalmazása, s az eljárás hatékonyságát, a kiskorú mindenek felett álló érdekének érvényesülését elősegítené.

A rendelettervezet 24. cikke számba veszi a kísérő nélküli kiskorúakat érintő orvosi vizsgálatokat, s ezek között említi a kormegállapítást is. A jelenleg hatályban lévő 2013/32/EU irányelv 25. cikk (5) bekezdése szerint az orvosi vizsgálattal történő kormegállapításra abban az esetben van lehetőség, hogyha „az általános nyilatkozatok és egyéb erre utaló jelek alapján” továbbra is kétsége van a hatóságoknak a kérelmező korát illetően. A rendelettervezet ezt azzal egészíti ki az orvosi

---

¹⁴ Ez alatt az a jelenség értendő európai uniós viszonylatban, melynek keretében a menedékkérő több, mint egy tagállamban nyújt be menedékkérelmet, vagy választ ki egy tagállamot az ott rá váró befogadási körülmények és szociális támogatások magas színvonala alapján, ahol benyújtja a menedékkérelmét Chapter 4: Asylum A Common European Asylum System, online elérhető : <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200405/ldselect/ldcom/84/8407.htm#note35>.

vizsgálatok végső eszköz jellegét érvényesítve, hogy a pszichoszociális megállapítási módot is szükséges kimeríteni.

Az egységesítést hivatott alátámasztani a második fejezet azon pontja is, mely azt írja elő, hogy a tagállamok elismerik a másik tagállam által elvégzett orvosi vizsgálatot, amennyiben az olyan metódusokkal történt, mely a saját nemzeti joguk által elismert. Az utolsó rész viszont még mindig meghagyja a tagállamok diszkrecionális jogkörét a tekintetben, hogy mely metódusokat alkalmazzák az orvosi vizsgálatok során.¹⁵

A Menekültek és Száműzöttek Európai Bizottsága (*továbbiakban: ECRE*) megjegyzéseket fűzött ehhez a javaslatához, melyben kifejti, hogy a kormegállapítással szembeni jogorvoslat még mindig hiányzik a rendelettervezetből, s a hatóság tájékoztatási kötelezettsége szükséges lenne, hogy magába foglalja azt is, hogy a kérelmezőnek joga van jogorvoslattal élni az orvosi módszerekkel történő kormegállapítás eredményével szemben. Alapozza ezt arra, hogy az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke alapján mindenkinek joga van a hatékony jogorvoslatához.¹⁶

Az egységességhez kapcsolódóan szükséges megemlíteni egyéb törekvéseket is, mint például a Gyermekek jogairól szóló kilencedik európai fórumot, ahol az integrált gyermekvédelmi rendszer került a középpontba. Ennek a koncepciónak lényege, hogy minden érintett hatóság, többek között a bevándorlási hivatalok, a gyermekvédelmi és szociális ellátók, valamint a szervezeti eszközök, a jogszabályok, politikák, eljárások vonatkozásában összehangolt működés valósuljon meg egy minden gyermek számára biztonságot nyújtó rendszer formájában.¹⁷

4. KORMEGÁLLAPÍTÁSI MÓDOK

A kormegállapítást a legtöbb esetben az a tény indukálja, hogy a kiskorúak legtöbbször kísérelő, és dokumentumok nélkül érkeznek, tehát nem minden esetben állapítható meg csupán a külső megjelenés alapján, hogy 18 év alattiak, vagy már betöltötték ezt az életkort. Ezért szükséges orvosi vizsgálatokat végezni, továbbá személyes meghallgatásokat lefolytatni, amelyek számos módon történhetnek. Az alábbiakban ezeket szeretném ismertetni, mind az előnyeiket, mind a hátrányaikat számba véve.

---

¹⁵ Európai Bizottság, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a common procedure for international protection in the Union and repealing Directive 2013/32/EU, Brussels, 13.7.2016 COM(2016) 467 final.

¹⁶ ECRE Comments on the Commission Proposal for an Asylum Procedures Regulation COM(2016) 467., November 2016.

¹⁷ Európai Bizottság, Kilencedik európai fórum a gyermekek jogairól, *Koordináció és együttműködés az integrált gyermekvédelmi rendszer keretében*, 2015. április 30.

4.1. Kéz- és csuklóröntgen:

a Greulich and Pyle (GP) Atlaszban összegyűjtött mintákkal hasonlítják össze a kézről készült röntgenfelvételeket. Az atlaszban található röntgenképek 1959-ben, az Egyesült Államokban élő, Kaukázus térségéből származó középosztálybeli gyermekek bevonásával gyűjtött minták. Részben ez a tény alapozza meg ezen atlasz alkalmazhatóságának kétségbevonhatóságát, mivel – az EASO által is – elfogadott tény, hogy a csontok érettsége az etnikai hovatartozástól, valamint a szociális körülményektől is függ. Ennek következtében tehát, az újonnan kialakuló, menedékkérőket eredményező szituációk, mint a szíriai, vagy a líbiai konfliktus következtében útnak indulók esetén nem ugyanazon társadalomföldrajzi körülmények a meghatározóak, melyek a Kaukázus területén akkor élő személyek esetén voltak.

Egy, az egyesült királyságbeli orvosok szervezete által végzett kutatás pedig kimutatta, hogy az atlaszban összegyűjtött minták akár 18 hónap eltérést is mutathatnak a valódi életkor, s az ezek alapján megállapítottak között. Fiúgyermekek esetén a 16-17, lányok esetén pedig a 15-16 éves kor az, amikor a csontok már teljesen kifejtettek.

4.2. Fogászati vizsgálat

Számos különböző módon történhet ez a megállapítás is, többek között a fogak fiziológiás, rágás okozta kopásának mértéke, fogorvosi kezelések nyoma, tömések jelenléte is következtetni enged adott személy életkorára.¹⁸ Ezek figyelembe vételéhez alkalmazható teljes fogröntgen, vagy csupán a bölcsességfogak mineralizációjának felmérése és ezek alapján a fogak fejlettségének vizsgálata. Itt is alapvető befolyásoló tényezőként jelenik meg az etnikai hovatartozás, valamint a szociális körülmények és a táplálkozási szokások. Ez a módszer is plusz/ mínusz két év eltérést mutathat a valós életkortól, tekintve többek között a bölcsességfogak helyzetét, mivel számos olyan személy létezik, akik esetében növekedésnek sem indul ez a fog.

4.3. Kulcscsont-röntgen

Ez a fajta vizsgálat csupán annak megállapítására szolgál, hogy kiderüljön, a kérelmező betöltötte-e már a 21. életévét, vagy sem.

---

¹⁸ KRICKOVICS ANTAL: Kiskorú migránsok életkorbecslése – orvosi lehetőségek és idegenrendészeti elvárások, in *Tanulmányok a változó rendészet aktuális kihívásai című tudományos konferenciáról*, XIV. kötet, 2013, 295-299.

4.4. Nemi érettség vizsgálata

Az EASO szerint ez a legeredménytelenebb módszere a kormegállapításnak, valamint a leginkább olyan módszer, mely az emberi méltóságot, valamint a magán-szférát legkevésbé tartja tiszteletben.

4.5. Gyermekorvos által fizikai fejlettségi szint megállapítása

Antropometrikai adatok, vagyis a fizikai fejlettség, a külső jegyek megfigyelése, mint a testsúly, testmagasság, tápláltság, alkat, esetleges fejlődési rendellenességek, melynek során a gyermek adatait a hozzá hasonló korban lévőkre irányadó adatokhoz hasonlítják. Az *Egészségügyi Világszervezet (továbbiakban: WHO)* tárol ilyen mintákat különböző életkorú, valamint földrajzi régióban élő gyermekekről.

4.6. Informális mérések

A kormegállapítási eljárás során elkerülhetetlen, hogy az erre kifejezett képesítéssel nem rendelkező ügyintézők is megteszik megállapításaikat a külső megjelenés alapján, sőt számos államban, mint példának okáért Görögországban, gyakran sajnós kifejezetten csupán erre alapozzák a kérelmezők korának megítélését.¹⁹

A fent említett vizsgálati típusok, mint az láthatóvá vált, sajnós minden esetben eltéréseket eredményezhetnek a kérelmező valódi életkora, s az eljárás alapján megállapítottak között. Ez elsősorban abban az esetben jelenik meg legszignifikánsabban, melyben csupán külső megjelenés alapján, szakavatatlan szemek vizsgálják a kérelmezőt. Azonban számos olyan állam létezik, ahol csupán egyféle vizsgálatot alkalmaznak (ezt a legtöbb esetben az eljáró hatóságok szűkös költségvetése teszi indokolttá). Éppen ezen esetek kiküszöbölése lenne a cél annak érdekében, hogy a nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott többletgaranciák a kísérő nélküli kiskorúak esetén is érvényre juthassanak. Angliában említhető az elmúlt időszakban előremozdulás ezen a területen, mely egyrészt a Merton-, másrészt az AA v Secretary of State for the Home Department ítéletekhez köthetőek.

5. MERTON-ÍTÉLET

Az Egyesült Királyságban a londoni legfelsőbb bíróság által 2003-ban meghozott ítéletben a történeti tényállás szerint a Szenegálból érkező kérelmező nem rendelkező személyazonosságot igazoló okiratokkal. A kérelem benyújtásakor 17 éves-

---

¹⁹ FELTZ, VIVIEN: *Age assessment for unaccompanied minors*, 2015, MdM International Network Head Office.

nek vallotta magát. Elefántcsontparton született, édesanyját viszont már Szenegálban temették el, ahol az édesapja is életét vesztette. Ennek következtében a kérelmező megközelítőleg egy évet töltött hajléktalanként az utcákon, mielőtt az Egyesült Királyságba indult volna.²⁰

Mivel iratok hiányában nem volt bizonyított az életkora, így az angliai hatóságok kormegállapítási vizsgálatot folytattak le, mely alapján 18 évesnek tekintették. Ezért fordult a londoni legfelsőbb bírósághoz a kérelmező, hogy a kormegállapítás eredményének bírói felülvizsgálatát kérelmezze. Ezen felül mindkét fél kérelmezte, hogy a bíróság határozzon meg egy olyan kritériumrendszert, melynek alapján jogszerűen elvégezhető a kérelmezők kormegállapítása.²¹

Jelen kérelmező esetében a kormegállapítási vizsgálat egy személyes meghallgatás során történt. Ez alatt egy szociális munkás tett fel kérdéseket a kérelmezőnek, s az ezekre adott válaszok, valamint a külső megjelenés, s a kérelmező magabiztos viselkedése alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a kérelmező legalább 18 éves.²²

A bíróság az ítéletében kimondja, hogy szükséges tisztázni az eljárás során a kérelmező családi körülményeit, tanulmányait, etnikai, kulturális hovatartozását valamint az elmúlt egy évben végzett tevékenységét. A bíróság is hangsúlyozza a kétség esetén a kérelmező javára szükséges dönteni elvet, nevezetesen, hogy amennyiben nincs elfogadható magyarázat, akkor a kérelmező állítása döntő jelentőségűvé válhat.²³

A bíróság kiemeli, hogy a helyi hatóság ugyan figyelembe veheti az angliai belügyminisztérium által rendelkezésére bocsátott információkat, azonban egy az egyben nem fogadhatja el annak döntését, hanem szükséges, hogy maga fogalmazza azt meg.

6. A.A. v. SECRETARY OF STATE FOR THE HOME DEPARTMENT

Az igazán kiemelkedő jelentőségű, előremutató áttörést ez az ügy jelentette, melyben a bíróság jogellenesnek minősítette a kizárólag külső megjelenés vizsgálatán alapuló kormegállapítást,²⁴ s mivel Angliában az angolszász esetjog van érvényben, így az ítélet meghozatalával ez a szabály a jogrendszer részévé vált, melyet közvetlenül alkalmazni szükséges, s a bíróságokon hivatkozni lehet erre. Angliá-

---

²⁰ B v. Merton, para.5-6.

²¹ Uo. para.3-4.

²² Uo. para.9,14.

²³ Uo. para.37.

²⁴ AAR v. Secretary of State, para. 17.

ban az a gyakorlat volt érvényben, hogy amennyiben a hatóságok a külső megjelenés alapján úgy látják, hogy a kérelmező elmúlt 18 éves, akkor felnőttként kezelték. Ez az ítélet pedig éppen ezt a folyamatot minősítette jogszerűtlennek. A történeti tényállás szerint a kérelmező 2014 júliusában érkezett az Egyesült Királyságba, ahol menedékjogot kérelmezett.²⁵ Az eljárás során 17 évesnek vallotta magát, azonban a hatóságok a külső megjelenés alapján 18 évesnek tekintették, s csupán a később elvégzett vizsgálat eredménye mutatta meg, hogy valójában csupán 16 éves.²⁶ Ez után azonban a szociális munkásoknak már nem volt rá módjuk, hogy a belügyminisztérium munkatársainak jelezzék ezt a tényt, s a kérelmező egy felnőttnek kialakított befogadó állomáson került elhelyezésre. Az angliai menekültügyi tanács számára két hétbe telt, hogy a kérelmezőt szabadítani tudják az őrizetből.²⁷

7. MAGYARORSZÁGI GYAKORLAT

A korábban említett angliai ügy kapcsán párhuzam vonható a hazai gyakorlattal, különösen az újonnan létrehozott tranzitónákból kikerülő kérelmezők esetében. Azokat a személyeket, akik a tranzitónákban kísérő nélküli kiskorúnak vallják magukat, egy rendőrorvos vagy katonarvos vizsgálja meg külső ismertető jegyek alapján, s csak abban az esetben, hogyha itt kiskorúnak látszanak, kapnak erről egy igazolást, s a gyermekvédelmi intézményben, jelen esetben a főtí Károlyi István Gyermekközpontban kerülnek elhelyezésre.²⁸ A kijelölt ideiglenes tartózkodási helyre kerüléssel párhuzamosan pedig a kérelmezők számára gyámot neveznek ki. Az ideiglenes tartózkodási helyre kerülés után a kérelmező a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal Menekültügyi Igazgatóságának Menedékjogi osztályának ügyintézőjéhez kerül, aki a személyes meghallgatást követően dönthet, hogy elrendeli-e az orvosszakértői vizsgálatot történő kormegállapítást.²⁹ Ez a vizsgálat azonban csupán a kérelmező önkéntes beleegyezésével történhet.

A magyar menekültügyi törvény a kísérő nélküli kiskorúakat, mint különös bánásmódot igénylő személyeket említi. Leírja, hogy a menekültügyi hatóság gon-

---

²⁵ Uo. para. 7. i).

²⁶ Uo. para. 1.

²⁷ Refugee Council, Home Office policy on age assessment 'unlawful', online: http://www.refugeecouncil.org.uk/latest/news/4660_home_office_policy_on_age_assessment_unlawful (2016.11.20).

²⁸ Károlyi István Gyermekközpont, Kísérő nélküli kiskorúak gyermekotthoni ellátása, <http://www.wp.kigyk.hu/gyermekotthoni-ellatas/kisero-nelkuli-menekult-kiskoruak-gyermekotthona/>.

²⁹ 301/2007. Met. vhr 3. § (1)-(2) bekezdés.

doskodik a kíséző nélküli kiskorúak elhelyezéséről valamely gyermekvédelmi intézményben. Továbbá, rendelkezik arról, hogy menekültügyi őrizet foganatosítása esetén, amennyiben kiderül, hogy a kérelmező kíséző nélküli kiskorú, akkor haladéktalanul meg kell szüntetni az őrizetet.³⁰

8. ÖSSZEGRZÉS

A kíséző nélküli kiskorú menedékkérők kormegállapítása egy összetett kérdés, amely magas szinten megköveteli a nemzetközi dokumentumokban foglalt garanciák betartását. Egyrészt a kiskorúak érdekeinek érvényre jutása érdekében, másrészt pedig – amely közvetetten szintén a kérelmezők érdekeit hivatott biztosítani – a hatóságok ügyterhének csökkentése céljából. Ez utóbbit azért lényeges kiemelni, hiszen mindmáig akadnak olyan kérelmezők – különösen a tömeges beáramlási helyzet következtében megnövekedett ügyintézési s tranzitónákban történő várakozási idők –, akik a gyorsabb ügyintézés, valamint a kedvezőbb feltételek reményében kíséző nélküli kiskorúnak vallják magukat, pedig valójában már betöltötték a 18. életévüket. Többek között az is indokolja ezt a lépésüket, hogy ez esetben, hogyha kiskorúnak minősülnek, nem kerülhetnek őrizetbe, ezen felül ellátást kapnak, s napi szinten egy gyermekvédelmi dolgozótól segítséget, valamint ügyük elbírálása gyorsabban megtörténik. Ez azonban kifejezetten veszélyes a többi kérelmezőre nézve, akik valóban kiskorúak, mivel a legtöbb államban – kifejezetten Európa határállamaiban – kevés megfelelő elhelyezési lehetőség nyílik számukra, s e gyermekek számos esetben az utcán maradnak kilátástalan jövőképpel, mely az értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődésükre lényegesen rossz hatást gyakorol. A másik szélsőséges eset, amikor tévesen állapítják meg, hogy a kérelmező nagykorú, s a felnőttekkel együtt menekültügyi őrizetbe kerül. Ezen intézmények azért is veszélyesek, mert igen gyakran túlszűfoltak, szegényes higiéniai viszonyokkal, s nem ritkák akár a zavargások sem. Amennyiben pedig ilyen körülmények közé kerül a kiskorú, egyáltalán nem érvényesül a gyermekek mindenek felett álló érdekének elve, s a gyermekjogi egyezmény számos cikke is sérül.

A hatóságok számára alapvetően számos lehetőség áll rendelkezésre, hogy a kérelmező kormegállapítását lefolytassák, azonban megfelelő költségvetés és hozzáértő szakapparátus hiányában nem mindig tudnak többféle metódust alkalmazni. Ez azért is kifejezetten problematikus, mivel számos orvosi vizsgálat nem alkalmas egészen pontos eredmények kimutatására, s ez ahhoz vezethet, hogy a kérelmező nem az életkorának megfelelő ellátásban részesül. Egyes államok joggyakorlatában azonban láthatunk már előrelépéseket ezeken a területeken, mint

---

³⁰ 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról, 35. § (6) bekezdés, 48. § (2) bekezdés, 31/A. § (8) bekezdés c) pont.

például az Egyesült Királyságban, ahol a bíróság jogellenesnek minősítette a kizárólagosan csupán a kérelmező külső megjelenítésére alapított kormegállapítást. Egy egységes, nemzetközi szinten kidolgozott gyakorlati iránymutatás megalkotása még mindig várat magára, s csak remélhetjük, hogy a közeljövőben születik egy összegző nemzetközi dokumentum, mely a gyakorlati problémákat is számba véve megadja, hogy milyen módon, s kik lehetnek azok a szakértő személyek, akik a kormegállapítási vizsgálatokat elvégezhetik. Szükséges mindez többek között azért, mert a gyermekek a jövő zálogai, ők azok, akiken a társadalom jövője, előrehaladása múlik, akikre oly sok minden vár még, s akiktől oly sok mindent várunk még annak érdekében, hogy ez a világ elérhető, fejleszthető, s az ő gyermekeik számára is otthont adó világ maradjon.

FELHASZÁLT IRODALOM

- [1.] Az 1989.évi gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött 6-os számú kommentár, 2005.
- [2.] Európai Bizottság, Kilencedik európai fórum a gyermekek jogairól, *Koordináció és együttműködés az integrált gyermekvédelmi rendszer keretében*, 2015. április 30.
- [3.] Károlyi István Gyermekközpont, *Kísérő nélküli kiskorúak gyermekotthoni ellátása*, <http://www.wp.kigyk.hu/gyermekotthoni-ellatas/kisero-nelkuli-menekult-kiskorua-germekotthona/>
- [4.] KRICKOVICS ANTAL: Kiskorú migránsok életkorbecslése – orvosi lehetőségek és idegenrendészeti elvárások, in *Tanulmányok a változó rendészet aktuális kihívásai című tudományos konferenciáról*, 2013, XIV. kötet.
- [5.] PACE, *Unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return*, 1810. (2011).
- [6.] Refugee Council, Home Office policy on age assessment ‘unlawful’, online: http://www.refugeecouncil.org.uk/latest/news/4660_home_office_policy_on_age_assessment_unlawful (2016.11.20).
- [7.] SMITH, TERRY – BROWNLEES, LAURA, *Unicef, Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*, New York, 2011, április.
- [8.] UN, Committee on the Rights of Persons with Disabilities (2015), *Concluding observations on the initial report of the European Union*, CRPD/C/EU/CO/1, 4 September 2015.
- [9.] UNHCR, *Global Trends, Forced displacement in 2015*, online elérhető: <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html> (2016.11.18).
- [10.] UNHCR, *Smuggling and trafficking from the East and Horn of Africa*, online elérhető: https://www.unodc.org/documents/congress/workshops/UNHCR-Smuggling_and_Trafficking-Progress_Report-screen-final.pdf (2016.11.18).
- [11.] VIVIE, FELTZ, *Age assessment for unaccompanied minors*, MdM International Network Head Office, 2015.

Felhasznált jogforrások

- [1.] 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.
- [2.] 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról.
- [3.] Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU Irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról (átdolgozás), Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 180/60.
- [4.] Európai Bizottság, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a common procedure for international protection in the Union and repealing Directive 2013/32/EU, Brussels, 13.7.2016 COM(2016) 467 final.
- [5.] AA, R (on the application of) v Secretary of State for the Home Department & Anor, [2016] EWHC 1453. Case No: CO/920/2015.
- [6.] B v. Merton, 6. Case No: CO/881/2003, 2003. július 14.